

ONA TILI VA INGLIZ TILI TAQQOSIDA GRAMMATIKANI O'RGATISHNING AFZALLIKLARI

Erkinova Gulsanam

Ingliz fililogiyasi, o'qitish metodikasi
va tarjimashunoslik fakulteti talabasi

Ilmiy rahbar: Egamberdiyeva Iroda

ADCHTI Dotsenti

Annotatsiya. Ushbu maqolada ona tili va ingliz tili grammatik tizimlarini taqqoslash asosida grammatika o'qitish samaradorligini oshirish masalalari tahlil etilgan. Ona tilidagi grammatik birliklar bilan ingliz tili strukturasi o'rtasidagi o'xshashlik va farqlarni anglash o'quvchilarda tildan ongli foydalanish, qoidalarni solishtirish va mustahkamlash imkonini beradi. Shuningdek, maqolada taqqosiy metodning afzalliklari, o'quvchilarning grammatik tafakkurini shakllantirishdagi o'rnini ham yoritilgan.

Kalit so'zlar: grammatik kompetensiya, taqqosiy metod, interferensiya, ona tili, ingliz tili, lingvodidaktika, struktur yondashuv.

KIRISH

Chet tillarni o'qitishda grammatikani o'zlashtirish o'quvchi uchun asosiy poydevorlardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ingliz tilini o'rgatishda o'quvchining ona tili grammatikasiga tayanish o'rganish jarayonini yengillashtiradi. Chunki ona tilidagi mavjud bilimlar yangi grammatik birliklarni tezroq tushunishga, farqlarni anglashga va xatolarning oldini olishga yordam beradi. Shu sababli, taqqosiy yondashuv — ya'ni o'quvchilarning ona tili va ingliz tili strukturasi o'rtasidagi o'xshashlik va tafovutlarni tahlil qilish — o'qitish samaradorligini oshiruvchi muhim metod hisoblanadi.

1. Ona tili va ingliz tili grammatik tizimining o'xshash va farqli jihatlari

O'zbek tili agglutinativ (yopishuvchi) tizimga mansub bo'lsa, ingliz tili analitik til hisoblanadi. Bu esa grammatik ma'nolarning ifodalanishida katta farq keltirib chiqaradi. Masalan: O'zbek tilida fe'l zamoni qo'shimchalar orqali ifodalanadi (bor-

di, bor-adi, bor-gan), ingliz tilida esa fe'l shakli + yordamchi fe'l orqali ifodalanadi (went, goes, has gone). O'zbek tilida so'z tartibi erkin, ingliz tilida esa qat'iy (Subject + Verb + Object). O'zbek tilida artikllar mavjud emas, ingliz tilida esa ular muhim grammatik birlik sifatida ishlatiladi (a, an, the). Bu farqlarni taqqoslash o'quvchilarga interferensiyani (ona tili ta'siri bilan yuzaga keluvchi xatolarni) kamaytirish va aniq grammatik tafakkurni shakllantirish imkonini beradi.

2. Grammatikani taqqosiy metod asosida o'qitishning afzalliklari

Taqqosiy metod o'qitishda quyidagi afzalliklarni beradi:

1. Ongli o'rganish – o'quvchi grammatik qoidalarni tushunib, ularni tilda amaliy qo'llashni osonlashtiradi.
2. Tushunishga asoslangan yondashuv – o'quvchi yangi qoidani o'z tilidagi analog orqali tushunadi.
3. Xatolarning oldini olish – o'xshashlik va farqlarni bilish interferensiyani kamaytiradi.
4. Til tafakkurini rivojlantirish – o'quvchi ikki til orasidagi grammatik munosabatlarni mantiqan tahlil qiladi.
5. Motivatsiyani oshirish – ona tili bilan solishtirish orqali o'quvchi til o'rganishga faolroq bo'ladi.

Masalan, o'qituvchi ingliz tilidagi "He goes to school every day" gapini o'rganayotganda, o'zbek tilidagi "U har kuni maktabga boradi" jumlasini bilan solishtirsa, o'quvchi harakatning takrorlanishini ifodalovchi grammatik birliklarni tezroq tushunadi.

3. Grammatikani o'rgatishda qo'llaniladigan samarali metodlar

Taqqosiy yondashuvni amalga oshirishda quyidagi metodlardan foydalanish maqsadga muvofiq: Translation method (tarjima orqali o'rganish): qoidalarni ona tilida tushuntirish, keyin ingliz tilida amaliy qo'llash.

Contrastive analysis method: o'xshash va farqli grammatik hodisalarni tahlil qilish. Communicative grammar teaching: grammatikani real muloqotda, vaziyatli

mashqlar orqali o'rgatish. Error analysis: o'quvchi xatolarini tahlil qilib, ularning sababi ona tili ta'sirida ekanini aniqlash.

4. Taqqosiy yondashuvda zamonaviy texnologiyalarning o'rni

Bugungi kunda interaktiv onlayn platformalar va multimedia vositalari grammatikani taqqosiy asosda o'rgatishda keng qo'llanilmoqda. Masalan, "Quizlet", "Wordwall", "British Council LearnEnglish" kabi platformalarda o'zbekcha izohlar bilan inglizcha grammatik mashqlar mavjud. Bu o'quvchilarda ko'rgazmali taqqoslash, mustaqil o'rganish va virtual muhitda amaliy mashq qilish imkonini yaratadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ona tili va ingliz tili grammatikasini taqqoslab o'qitish o'quvchilarning tilni ongli o'zlashtirishiga, grammatik tafakkurini shakllantirishga hamda muloqotda to'g'ri foydalanish ko'nikmasini rivojlantirishga xizmat qiladi. Taqqosiy metod o'qitish jarayonida o'quvchining mavjud bilimlariga tayanib, yangi tilni osonroq o'rganish imkonini beradi. Shu bois, grammatikani o'rgatishda taqqosiy tahlil, kommunikativ mashqlar va axborot texnologiyalarini uyg'unlashtirish muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Harmer, J. The Practice of English Language Teaching. Longman, 2012.
2. Larsen-Freeman, D. Techniques and Principles in Language Teaching. Oxford University Press, 2011.
3. Corder, S. P. Error Analysis and Interlanguage. Oxford University Press, 1981.
4. Karimov, A. Ingliz grammatikasini o'qitish metodikasi. Toshkent, 2020.
5. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Chet tillarini o'qitish konsepsiyasi. Toshkent, 2019.
6. James, C. Contrastive Analysis. Longman, 1980.